

Bröderna Uhlås
tar ut timmer
men har ändå
skogen kvar.

SKOGS- BRUK

UTAN HYGGGEN

är framtiden för
mindre skogsägare,
anser de. Bättre både
för naturen och
gårdens ekonomi.

På det här skogs-
skiftet avverka-
des 20 procent
av virkesförrådet
förra året. Men
det ser fortfaran-
de ut som en skog.

Kan man avverka skogen och ändå ha den kvar? Det är nog drömmen för många skogsägare som är måna om sitt gröna kapital och inte vill ta ut mer än räntan ur skogen. Erik Uhlås på Labbo gård i Norduppland har förverkligat detta genom hyggesfritt skogsbruk på sina marker. Han har god hjälp av sin bror Sven, som också brukar egen skog i Dalarna med hyggesfria metoder.

Tillsammans driver de bröderna Uhlås hyggesfria skogsbruk. Förutom att sköta sina egna marker håller bröderna också kurser i hyggesfritt för intresserade skogsägare. De är även certifierade trädmärkare som stämplar skog enligt naturkulturmetoden. Detta är det ledande systemet för hyggesfritt skogsbruk i Sverige, utvecklat av den tidigare SLU-professorn Mats Hagner.

– Vår farfar och farmor köpte gården på femtiotalet och vi har alltid skött skogen med hyggesfria metoder, så för oss är det inget nytt, säger Sven Uhlås. För tio år sedan upptäckte vi Naturkultur, som ligger ganska nära våra egna metoder sedan tidigare. Det är ett system med praktiska och handfasta råd för hur man optimerar sin skogsskötsel för större naturhänsyn och lägre kostnader.

Skogsstyrelsen har nyligen tydliggjort att det är tillåtet att bedriva hyggesfritt skogsbruk, men varnar för lägre lönsamhet och sämre skogstillväxt.

– Det beror alldeles på vad man menar med lönsamhet, säger Sven Uhlås. I familjeskogsbruket har vi andra och långsiktigare behov än i storskogsbruket. Vi tar

bara ut de ekonomiskt mogna träden och slipper stora kostnader för plantering och röjning. Vi kan också få ut ett jämnt flöde av intäkter även ur ett ganska litet skogsinnehav, utan att förbruka kapitalet.

På Labbo gård står man på många ben. Åkerarealen är ungefär lika stor som skogsarealen och används mest till att producera bete och foder till gårdens djur. Man håller ett trettiotal små och hårdiga fjällnära lantraskor och kalvar. De ger kött och mjölk till egen ostproduktion. Gotlandsfår återfinns också i lösdriftslågården, liksom lantrashöns till avel. Så det kacklas, råmas och bräks en hel del. Lägg till det fem barn i olika åldrar så förstår man att de har fullt upp på gården.

– Vi har en gårdsbutik där vi säljer mycket av vad gården producerar, bland annat färskinn och fruset fårkött, ullgarn och hantverksprodukter, säger Ingela Uhlås. Därtill säljer vi avelsagg, kycklingar och höns, liksom livdjur av får och nöt samt färdigpackade lådor med lamm- och nötkött på beställning.

Inom det hyggesfria skogsbruket tänker man tvärtom i mycket. I stället för likåldriga träd av en enda sort med ett jämnt krontak vill bröderna ha olikåldriga träd av olika trädslag och olika höjd. I stället för att avverka allt på en gång tar de bara de mogna träden och låter resten stå kvar och växa till sig i luckorna. Undertryckta träd sätter fart och växer som aldrig förr när de får ljus och luft.

– Metoden kräver större kunskap och mer engagemang av den som planerar skogsbruksåtgärderna, säger Sven Uhlås.

Men jobbet blir också bra mycket roligare.

Dagens storskogsbruk ger en dålig virkeskvalitet, brädgårdarna är fulla av skeva och fula brädor som inte duger så mycket till. Snabbvuxna träd får grovkvistiga stammar och gles ungdomsved från hyggesfasen. I en flerskiktad och olikåldrig skog är konkurrensen om ljus och näring hårdare och veden växer jämnare. Det ger bättre timmerkvalitet. ▶

Sven och Erik Uhlås i sin skog som brukats med hyggesfria metoder sedan deras farfar köpte gården på femtiotalet.

Sven Uhlås provborrar träden. Breda årsringar betyder god tillväxt.

– Sågtimmer ger visserligen bättre betalt än massaved, men prisskillnaden mellan kvalitetstimmer och massaved har minskat. Det gynnar massaindustrin som vill hålla nere priserna. Vi får inte som ekofjordbrukarna ett merpris för våra produkter, påpekar Erik Uhlås.

Skogsmarkerna på Labbo gård består av grovblockig morän, men är ändå ganska bördiga. Det är blandskog med stora lövinslag. När vi går i skogen pekar bröderna ut gamla virkesuttag, men för ett otränat öga syns inget av ingreppen. Skogen är fortfarande skog. Vid en avverkning förra året tog de ut uppemot tjugo procent av virkesförrådet, men redan spirar nya tallplantor i gläntorna, samtidigt som löv och smågrannar sätter fart. Körskador ser vi inga, även om en stor skördare användes.

Enligt Skogsstyrelsens uppskattning kan hyggesfritt fungera på kring en procent av landets skogsareal, främst i fullskiktade granskogar. Men bröderna Uhlås anser att potentialen är mycket större än så.

– Det är möjligt att ställa om till flerskiktade olikåldriga skogar på de flesta marker, säger Erik Uhlås, men det tar tid, kanske en hel skogsgeneration. Man får bygga på den lilla variation som ändå alltid finns. Hyggesfritt är ett bra alternativ på alla slags marker.

Hyggesfritt är bättre för den biologiska mångfalden, det erkänner även Skogsstyrelsen. Mossor, lavar, svampar och småfåglar gynnas. Skogsmarken är hela tiden trädklädd, naturvårdsträd sparas, lövandelen är hög, körskadorna är få och hänsynen till livet i skogen stor.

– Men självklart är hyggesfritt ingen garanti för hög naturhänsyn, säger Sven Uhlås. Man måste avgränsa vad som ska skyddas helt och lämna tillräckligt med död ved och evighetsträd. Påverkan på naturen hänger helt och hållet på hur väl man sköter skogen. Vi är ju också ganska små markägare och

kan inte påverka vad som sker på bolagsmarken här intill. I den lilla skalan gynnas många arter av vårt sätt att sköta skogen. Lyfter man blicken till ett landskapsperspektiv är det klart att detta inte är tillräckligt.

Skogssverige har länge varit skeptiskt till alternativa skogsbruksmetoder. Men enligt bröderna Uhlås börjar attityderna nu svänga. Intresset är stort för brödernas skogskurser och många av de skogsägare som kommer dit är nyfikna på andra sätt att bruka sin skog. Även kommunala skogsmän och virkesuppköpare kommer på kurserna.

– De flesta som kommer är väldigt positiva till de nya metoderna, säger Sven Uhlås. För många är det också en stor omställning i tänkesätt och rutiner. Men inställningen svänger ofta snabbt från vagt skeptisk till ett aktivt intresse för praktiska lösningar. ➔

Med hyggesfritt behövs bara en tiondel så många plantor efter avverkning.

De träd som ska tas bort färgmarkeras runt om.

SÅ FUNKAR HYGGESFRITT

I stället för att avgränsa större bestånd med likåldrig skog väljer man i hyggesfritt skogsbruk ut små trädgrupper. Inom varje grupp utses en dominant, som ska få växa sig stor och grov, runt om finns mindre rekryter som står på tur när dominanten är mogen att avverkas. Man tar endast ut de riktigt grova träden och de som står i vägen för dominantens fria utveckling, liksom skadade träd. En trädgrupp kan omfatta alla träd inom en cirkel på kanske fyra till sju meter, beroende på hur bördig skogen är. Trädmarkaren provborrar också ett antal träd för att bedöma åldern och mäta tillväxten genom att titta på årsringarnas bredd. Han mäter trädhöjder och beräknar virkesvolymen, utser evighetsträd/naturvårdsträd (som ska få stå kvar länge) och bedömer kvaliteten på virket, tittar efter skador med mera.

Erik använder ett relaskop för att mäta virkesvolymen i skogen.

